

„EKONOMIKOS REALIJOS: VERSLO IR SOCIALINĖ SANGLAUDA” Konferencijos apžvalga

Rasa Balvočiūtė

Šiaulių universitetas,

Ekonomikos katedra, Architektų 1, LT78366, Šiauliai, Lietuva

El. paštas rasa.balvociute@gmail.com

Šių metų rugsėjo 14 d. Šiaulių universiteto centrinėje bibliotekoje įvyko mokslinė-praktinė konferencija „Ekonomikos realijos: verslo ir socialinė sanglauda”. Ši konferencija skirta Šiaulių universiteto Ekonomikos katedros įsteigimo 15-osioms metinėms ir Šiaulių miesto 776-ajam gimtadieniui paminėti. Organizatoriai: Šiaulių miesto savivaldybė ir Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto Ekonomikos katedra. Konferencijos dalyviai ir svečius pasveikino Šiaulių universiteto rektorius prof. dr. Vidas Lauruška ir Šiaulių miesto meras Justinas Sartauskas.

Konferencijos atidarymo metu Šiaulių universiteto Ekonomikos katedros vedėja prof. dr. Zita Tamašauskienė pristatė katedros per 15 savarankiškų darbo metų pasiektus rezultatus, kuriuos atspindi ne tik dėstytojų, studentų skaičiaus didėjimas, bet studijų programų kaita, nuolatinis studijų programų tobulinimas, naujų programų ir specializacijų rengimas. Pasiūdyta, kad nuo 2011 m. kartu su ISM vadybos ir Ekonomikos universitetu, MRU, VDU ir A. Stulginskio universitetais vykdoma jungtinės doktorantūros programa, pasirašyta sutartis su Vroclavo universitetu (Lenkija) dėl naujos jungtinės studijų programos „Darnaus verslo ekonomika“ rengimo ir kiti faktai. Vien per pastaruosius 5 metus Ekonomikos katedros dėstytojai paskelbė 170 mokslinių straipsnių; parengė ir išleido 29 leidinius (vadovėliai, mokomosios knygos, metodinės priemonės ir kita studijų literatūra); perskaitė 126 pranešimus Lietuvos ir užsienio mokslinėse konferencijose.

Konferencijos metu perskaityti šeši mokslui ir verslui aktualūs pranešimai.

Pranešimą „*Kokią valstybę mes kuriame Lietuvoje?*“ parengė profesorius Algis Šileika ir Lietuvos darbo ir socialinių tyrimų instituto specialistė Jolita Paškevičiūtė. Jame remiantis danų sociologo G. Esping-Anderseno atlikta valstybių tipologizacija, bandoma atsakyti į pranešimo pavadinime suformuluotą klausimą – kokią valstybę kuriame Lietuvoje? G. Esping-Andersenas pagal šalyse vykdomą socialinę-ekonominę politiką, jos pobūdį, formas ir pan. išskyrė tris

valstybių modelius – liberalųjį (likutinį), socialdemokratinį (institucinį-perskirstomąjį) ir konservatyvų-korporatyvinių.

Pastarajame modelyje valstybė išpareigoja tam tikru lygiu pasirūpinti piliečiais tada, kai jie nesugeba savimi pasirūpinti patys. Šis modelis, žymia dalimi, yra tarpinis tarp liberaliojo ir socialdemokratinio. Pranešime motyvuojama nuomonė, kad ir Lietuvoje vyrauja kai kurie konservatyvaus-korporatyvinio modelio bruožai.

Pranešime akcentuojama, kad valstybių tipologizacijos pradininkai aukščiau paminėtus modelius nagrinėjo socialiniu-ekonominiu ir politiniu požiūriu išvystytų šalių pagrindu, kas ir leido juos įvardyti atitinkamais būtent gerovės valstybių modeliais. Tačiau nesuprantama, kodėl per pastarąjį dešimtmetį į mūsų šalies autorių darbus socialine-ekonomine problematika kaip duotybė atkeliavo ir Lietuvos, kaip atitinkamo tipo gerovės valstybės, įvardinimas. Ir, svarbiausia, be jokio to gerovės kiekybinių kriterijų pagrindimo.

Pranešime grindžiama nuomonė, kad vadovaujantis bendros socialinės erdvės sukūrimo Europoje idėja vertinant šalies socialinę orientaciją metodologiškai tikslinga vadovautis tokiais gyvenimo standartais, kurių kriterijus yra ES šalių lygmens esminiai vidutiniai gyvenimo (gyvenimo lygio) standartai. Šio kriterijaus pasirinkimo logika grindžiama tuo, kad šie standartai atspindi tiek socialiniu-ekonominiu išsivystymo lygiu pažangesnių už Lietuvą, tiek ir labiau šioje srityje atsilikusių valstybių atitinkamus rodiklius. Ir tik absoliučiai daugumai tų rodiklių Lietuvoje pasiekus ar viršijus (pozityvaus poveikio linkme) ES vidutinius rodiklių įverčius, šalis galėtų būti priskirta prie gerovės valstybių.

Pranešimą „*Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybė: statistika ir realybė*“, parengtą kartu su prof. habil. dr. Ona Gražina Rakauskiene, perskaitė Mykolo Romerio universiteto Tarptautinės prekybos ir muitų katedros lektorė, LR Seimo kanceliarijos Strateginio planavimo skyriaus vedėja Vaida Servetkienė. Šiame pranešime pateiktas Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybės

tyrimas, kuriame pagal objektyvius kriterijus, tokius kaip visuomenės sveikata, aplinkos kokybė, aplinkos išteklius tausojanti ūkio plėtra, būsto, vartojamų maisto produktų kokybė ir kt., ir remiantis subjektyvia gyventojų nuomone apie jų fizinę ir psichinę sveikatą, socialinius ir dvasinius veiksnius, nepriklausomybės lygį ir ryšį su aplinka, analizuojama ir vertinama gyventojų gyvenimo kokybė. Tyrimo rezultatai atskleidė esmines gyvenimo kokybės pokyčių trajektorijas per pastaruosius 20 metų: buvo akcentuojama, kad nors šiandieninę savo šeimos materialinę padėtį daugiau kaip pusė gyventojų vertina palankiai, tačiau pagrindinė problema yra socialinio saugumo stoka, kuri daro neigiamą įtaką šalies gyventojų gyvenimo kokybei.

Šiaulių miesto savivaldybės vicemerė Daiva Matonienė savo pranešime „*Šiaulių miesto savivaldybės ir verslo įmonių komunikacija*“ pristatė verslo, mokslo ir savivaldos bendradarbiavimo praktinius pavyzdžius: Šiaulių miesto savivaldybės kartu su Šiaulių universitetu įgyvendintą bendrą tarptautinį projektą „Biurokratinės naštos mažinimas savivaldybėje“, atliktas studentų praktikas, pasirašytas bendradarbiavimo sutartis ne tik su Šiaulių universitetu, bet ir kitomis institucijomis, tokiomis kaip tardymo izoliatorius, ŠPAR, Pramonininkų asociacija ir kt. Taip pat aptarta Šiaulių miesto trišalės tarybos, kaip socialinio dialogo vystymo priemonės, veikla. Pažymėta, kad skirtingus tikslus turinčių organizacijų bendradarbiavimas visada yra iššūkis šioms organizacijoms, tačiau jis yra įmanomas, jei kartu sukuriama ir nuosekliai įgyvendinama ilgalaikė bendradarbiavimo strategija. Taip pat jų vadovai turi prisiimti atsakomybę už bendradarbiavimą analizuoti ir vertinti pasiektą pažangą, tobulinti ir kurti naujas bendradarbiavimo formas.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos miesto infrastruktūros skyriaus vyriausiojo specialisto Tomo Petreikio pranešime „*Miesto infrastruktūra: verslas ir šiauliečiai*“ akcentuojami svarbiausi Šiaulių miesto savivaldybės ir jai priklausančių įmonių atlikti infrastruktūros gerinimo darbai, jos modernizavimo projektai.

Šiaulių universiteto Ekonomikos katedros docentės dr. Rasos Balvočiūtės pranešime „*Ekonominis Šiaulių ūkio portretas: nūdienos realijos*“ pateikta svarbiausių Šiaulių miesto ir regiono ekonominių ir socialinių rodiklių analizė bei vertinimas lyginant juos su kitų Lietuvos regionų analogiškais rodikliais. Šiaulių miesto ir regiono situacija 2007–2011 m. aptarta remiantis šiais svarbiausiais socialiniais-ekonominiiais rodikliais: bendroju vidaus produktu, tiesioginėmis užsienio investicijomis, eksporto apimtimis bei darbo užmokesčiu, tenkančiu vienam regiono gyventojui, užimtumu, nedarbo ir gyventojų migracijos pokyčiais.

Aptardama Šiaulių regiono perspektyvas, pranešėja pažymėjo, kad atsižvelgiant į esamas tendencijas,

galima numatyti, kad eksporto apimtys iš Šiaulių regiono nors ir nežymiai, bet ir toliau augs, kartu didindamos ir sukuriama bendrąjį vidaus produktą. Greičiausiai atsigauja ir ateityje matomai klestės įmonės, didesnę produkcijos dalį eksportuojančios į užsienio šalis. Taip pat neabejotinai didės paslaugų sektoriaus reikšmė ekonominiam regiono gyvenimui. Kadangi regionui būdingi gana spartūs vietinės ir tarptautinės gyventojų migracijos tempai, ateityje užimtumo ir nedarbo pokyčiai greičiausiai priklausys ne tik nuo verslo plėtros tendencijų regione, bet ir nuo bendros šalies ekonominės situacijos.

Europos Sąjungos sanglaudos politikos pokyčius ir jų įtaką Šiaulių regionui pateikė Šiaulių universiteto Ekonomikos katedros docentas dr. Henrikas Karpavičius savo pranešime „*Ekonominės sanglaudos politikos pokyčiai ir regionų diferenciacija*“. Buvo akcentuota, kad 2007–2013 m. paramos prioritetiniai tikslai – regionų konvergencija, regionų užimtumas ir konkurencingumas, teritorinis bendradarbiavimas yra jau pasiekti, o 2014–2020 m. laikotarpio paramos strategijoje išskiriami pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslai. Ekonominėi, socialinei ir teritorinei sanglaudai skiriama apie 35 % viso ES biudžeto. Europos Komisija akcentuoja šias paramos priemonės 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiui:

- Partnerystės sutarties tarp Europos Komisijos ir šalies narės sudarymas, pagal kurią bus vykdomas regionų plėtros finansavimas, ypatingą dėmesį skiriant Bendros strateginės programos 2014–2020 nuostatų įgyvendinimui;
- įvairesnių finansų inžinerijos instrumentų taikymas, jų aprėpties plėtojimas;
- kiekybiškai išmatuojamų tikslų ir rezultatų rodiklių naudojimas.

Lietuvoje ryškėja požiūris į regionų plėtros finansavimą kontūrai, kurie rodo būtinybę:

- išskirti ūkio sektorius, turinčius didžiausią augimo potencialą (baldu, turizmo, biotechnologijų, logistikos);
- neremti verslo įmonių, gaminančių produkciją vidaus rinkai (iškraipo konkurencinius santykius);
- skatinti konkurencinį pranašumą turinčius regionus (Europos Sąjungos struktūrinė parama mažina šalies regioninius išsivystymo skirtumus, tačiau riboja bendrą šalies ekonominę augimą).

Šiaulių regiono konkurencinių pranašumų didinimo ir socialinės ekonominės plėtros spartinimo galimybes ES sanglaudos politikos kontekste priklauso ne tik nuo paramos tikslų ir intensyvumo, bet ir nuo esamos situacijos. Pagal pagrindinius sąnaudų (materialines investicijas, tenkančias vienam gyventojui, sukauptas tiesiogines užsienio investicijas, išlaidas mokslinei-techninei ir eksperimentinei plėtrai) bei rezultatinis (vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį;

bendrajį vidaus produktą, tenkantį vienam gyventojui) rodiklius Šiaulių regionas atsilieka nuo vidutinių Lietuvos dydžių. Todėl šiuo metu būtina:

- visokeriopai gilinant savivaldos valdymo organų, asocijuotų verslo struktūrų bei verslo įmonių bendradarbiavimą, ženkliai padidinti investicijų finansavimą privačiomis lėšomis (regiono 2007–2013 m. plėtros plano atnaujinta programa didžia dalimi įgyvendinama ES struktūrinių fondų (51,6 %) ir nacionalinio biudžeto (24,8 %) ištekliais, tuo tarpu privačiomis lėšomis finansuojama tik 23,6 % investicijų). Tai ypač aktualu įgyvendinant „Žmogiškųjų išteklių plėtros“ ir „Ekonomikos augimo“ programas;
- investicijų į infrastruktūrinius verslo projektus (industrinę zoną, logistikos centrą, kt.) efektyvumą vertinti kiekybiškai išmatuojamų tikslų ir rezultatų rodikliais (tiesioginių užsienio investicijų apimtimis; naujai sukurtų aukšto technologinio lygio produkciją gaminančių įmonių darbo vietų skaičiumi; vidutiniais atlyginimų dydžiais naujai įsikuriančiose įmonėse).

Konferencijos metu pranešėjams pateikti klausimai ir atsakymai inicijavo diskusiją Šiaulių miesto ir regiono tolimesnio vystymosi tema, buvo išsakyta nuomonių, pateikta konstruktyvių idėjų, kurios galėtų būti įgyvendintos bendradarbiaujant mokslui ir verslui.